

Oversættelses Prover

af et udgivende

Forsøg over Rhetorik

fornemmelig

forkortet fra Dr. Blairs

Forelæsnings over hin Videnskab.

Med

N. S. Fuglsang,
Sognepræst til St. Michaels Menighed i Slagelse.

Kjøbenhavn 1816.

Trykt hos Andreas Seidelin,
Store Kannikstredet No. 46.

Forerindring.

Min Haandbog er et Udtog af den noksom berømte Dr. Hugh Blairs "Lectures on Rhetorik"; hvilket Udtog, 4de Gang oplagt, udkom 1801 i London med Tillæg og Forbedringer, og har været nu i 15 Aar min daglige Raadgiver og Læder. Om Dr. Hugh Blairs Rettighed til at være Betsalenheds Lærer og Læder kan der, som Jeg troer, kun være een Stemme, da han har vist

sig ligesaa uddannet i Praxis, som ypperlig i Theorie. — Hans Lectures ere imidlertid saa vidtløftige, at de ikke kunne formodes i enhver Mand's Haand, om end og alle maatte være fortrolige med hans Sprog; dertil ere de maaskee ved deres Omfang mindre skikede til en daglig Haandbog for unge Studerende.

Jeg veed vel at to agtede Videnskabsmænd, mine Venner og gamle Medstuderende, Rector Rosted i Christiania, og Professor og Ridder Rahbek her i Landet, have allerede ved korte Haandbøger søgt at afhjælpe vor Mangel i denne videnskabelige Underviisnings Green. Den første, som ubestrikt har betjent sig af samme Haandbog, som Jeg eier, i "Forsøg til en Rhetorik i et Udtog af Hugo (Hugh) Blairs Forelæsninger over Rhetoriken, Christiania 1810." Og den sidste ved sin "Haandbog om den danske Stil til de lærde Skolers Brug Kbhavn 1813", der ogsaa røber Bekjendtskab med Hugh Blair, men maaskee i hans tydske Omklædning. Det vilde i flere Henseender være upassende for mig at omtale disse to Arbejder, men det er min Formening, at en saa ypperlig Betsaltenheds Mester, som Hugh Blair, maa læres selv, og at de to foransførte

Bearbejdelser ikke kunne gjøre min Haandbog overskødig. Den udgjør i Englisk omtrent 23 Ark i 8, og vil i dansk Oversættelse gjøre et lige Arkeantal. —

Paa det at enhver selv kan dømmes, hvad han kan vente sig af min Oversættelse, tillader Jeg mig altsaa, at meddele et Par Capitler: "Det ene om: Figurligt Sprogs Oprindelse og Natur", hvormed kan jensføres Rosted Pag. 35 og følg., samt Rahbek Cap. 2. — Det andet om: "Udtale eller Foredrag", som maaskee, endog udshyldet, kan finde almindelig Deltagelse hos enhver, hvis Kald det er at tale offentlig; Med samme kan jensføres Rosted Pag. 152 og følgende. Dette sidste Emne ligger derimod uden for Rahbeks Maal. —

Jeg agter ikke at lokalicere det engelske Arbejde, men at følge Forfatteren ganske, selv i Anførsel af Exempler; hvilket Jeg af flere Grunde ikke vil tage af danske Forfattere, ihvor megen Hjælp end derved kunde ydes af Hr. Professor Rahbeks Kjønne Valg, forsaavidt hans Arbejde følger med mit; men Jeg overlader dette til enhver duelig Lærer, eller kyndig Læser. Af Erfaring veed Jeg, at dette er ikke besværligt, thi Jeg har i Vinter læst for nogle Prosectorer over Stilen efter mit

Manuskript, og har derved anvendt en saadan Methode, og fundet mig ved disse Forelæsninger særdeles lettet ved Brugen af de forekommende Exempler i Hr. Professor Rahbeks Haandbog. De meddelte Stykker vilde, som jeg haaber, vise, hvorledes Jeg agter at give min engelske Forfatter i Dansk Dragt.

Figurligt Sprogs Oprindelse og

Natur.

Figurer kunne defineres at være det Sprog, som tilfuges enten af Indbildningen eller af Lidenshaaberne. De deles almindeligen af Rhetoriker i to Hoved-Classer, Figurer i Ord, og Figurer i Tanke. De første kaldes i Almindelighed Troper, og bestaaer deri: at et Ord bruges til at betegne noget, som er forskjelligt fra dets oprindelige Mening. Derfor altsaa Ordet forandres, udskiftes Figuren; Saaledes f. Ex. "Lys opslaaer for den Redelige i Mørke." Her bestaaer Tropen i Lys og Mørke, som ikke tages bogstaveligen, men have til Hensigt at udtrykke Medgang og Modgang med hvilke Livets Forsatninger de formenes at have nogen Analogie eller Lighed. — Den anden Klasse, kal-

det Figurer i Tanke, forudsætter at Figuren bestaaer i Tanken allene, imedens Ordene bruges i deres bogstavelige Betydning, som i Exclamationer, Interrogationer, Apostrofer og Pignelser, hvor den samme Figur, omendkjøndt Ordene omverles eller oversattes fra eet Sprog i et andet, desuagtet stedse vedbeholdes. Denne Adskillelse er imidlertid af liden Vigtighed, eftersom Praxis ikke kan understøttes af den, ei heller er den i sig selv altid tilstrækkeligen tydelig. —

Troper ulede for en Deel deres Oprindelse af Sprogets Fattigdom, mere udstrakt af den Indbildelse, som Indbildningskraften besidder over enhver Tale = Kunst. Indbildningskraften bestaer aldrig nogen Ideer, som enkelt eller allene, men som ledsaget af andre Ideer, hvilke kunne betragtes som dens Medhjelpere. Disse Medhjelpere virke ofte stærkere paa Sjælen end Hoved = Ideen selv. De ere maaskee efter deres Natur mere behagelige; eller mere fortroelige med vore Begreb; eller minde os om en større Afserling af vigtige Omstændigheder. Herudover anvendes Navnet af en medhjelpende eller tilsvarende Ideer; omendkjøndt Hoved = Ideen har et egentligt og velbekjendt Navn for den selv. Saaledes naar vi f. Ex. agte at udpege den Periode, i hvilken en Stat nød største Uro og Un-

seelse, kunde vi let anvende egentlige Ord for at udtrykke dette, men da dette i vor Indbildning frax forbindes med en Plantes eller et Træes blomstrende Periode, foretrakke vi denne tilsvarende Idee, og sige: det romerske Rige blomstrede meest under Augustus. Ederen af et Dyr er et ligefrem Udtryk, men fordi Hovedet er den fornemste Deel af den menneskelige Skabning og betragtes som styrende alle dyriske Forretninger, sige vi fornemst denne Lighed figurligt. "Catilina var Hovedet for sit Partie." —

Vi ville nu undersøge, hvorfor Troper eller Figurer bidrage til Stilens Skønhed og Ynde. Ved dem beriges Sproget, og bliver mere overflødig. Herved sørges Ord og Talemaader, for at udtrykke ethvert Slags Ideer, for at beskrive de mindste Forskjelligheder, Tankens fineste Skjgger og Farver, som ved egentlige Ord alene ikke skulde muligen være blevet udtrykte. De give ogsaa Værdighed til Stilen, som nedværdiges ved Bane til Almue-Udtryk. Figurligt Sprog har en samme Forbindelse med et ophøjet Emne, som et rigt og glimrende Udvortes med en Person af Stand og Anseelse. I prosaisk Udarbejdelse udføres ofte denne Art Hjælp; den er nødvendig fra Poesie. At sige: "Solen staaer op" er forslidt og

dagligdags: Men det bliver et prægtfuldt Billede, naar det udtrykkes saaledes som Thomson har gjort det:

"Men hist kommer Dagens mægtige Konge
frydende sig i Ost" *). —

Figurer skænke den Fornøielse at nyde to Gjenstande, som frembydes paa en og samme Tid; uden Forvirring for vor Anskuelse; Hoved-Ideen tilligemed dens Selstabs-Idee, som giver den det figurlige Udseende. Naar vi f. Ex. isedenfor "Angdom" sige "Livets Morgen" mødes paa Diebliffet Indbildningen med de tilsvarende Omstændigheder, som forekomme imellem disse to Gjenstande. I et og samme Dieblif skue vi en vis Periode af menneskeligt Liv og en vis Tid af Dagen saa forbunden med hverandre, at Indbildningskraften spiller imellem dem med Fornøielse, og seer paa eengang to lignende Gjenstande, uden Forlegenhed eller Forvirring.

Desforuden ledsages Figurer af denne tilsvarende Fordeel: at de skænke en klarere og mere træffende Anskuelse af Hoved-Gjenstanden; end der skulde have, dersom den udtryktes i simple

*) But yonder comes the powerful King of Day
Rejoicing in the East,

Termer, og befrædes fra dens medhjælpende Idee. De meddele Gjenstanden, hvorpaa den anvendes, et malerisk Udseende; de kunne omskabe i een eller anden Grad et abstrakt Begreb til en Gjenstand for Sandserne; de omringe den med Omstændigheder, som sætte Sjælen i Stand til at holde stadigt fast paa den og at bestue den fuldeligen. Ved en vel afpasset Figur understøttes endogsaa Overbeviisningen, og en Sandhed indpræntes Sjælen med forsøget Livlighed og Styrke. Saaledes paa det følgende Sted hos Dr. Young: "Naar vi hyppet alt for dybt i Fornøielse, oprøre vi altid Bindsaldet, som gjør den ureen og skadelig" *). Naar et Billede frembyder os en saadan Tilighed imellem en moralsk og en sandelig Idee, tjener den, lig et Argument af Analogie, til at bestyrke, hvad Forfatteren fremsætter, og til at frembringe Overbeviisning.

Da alle Troper grundes paa det Forhold, som een Gjenstand har til en anden, kan den enes Navn sættes istedetfor den andens, og herved agtes i Almindelighed Ideens Livlighed at forøges. For-

*) When we dip too deep in pleasure, we always stir a sediment, that renders it impure and noxious.

holdet imellem en Karsag og dens Virkning er eet af de første og meest paafaldende. Herudover sættes undertiden Karsagen, figurlig for Virkningen. Addison siger for Exempel, i det han skriver om Italien:

"Knoppe og Frugter og Blomster tillsammans fremstaae, og det hele Aar i blid Forvirring ligger" *).

Her er det tydeligt at "det hele Aar" menes, at betyde Virkningerne eller Produktet af alle Aarets Tider. Virkningen sættes ogsaa ofte for Karsagen; som: "graa Haar" for "Alderdom", som frembringer graa Haar; og "Slyggen" for "Træerne", som forarsage Slyggen. Forholdet, som bestaaer imellem Indeholderen og den indeholdte Ting, er saa inderligt og synbart, at det naturligviis giver Anledning til Troper:

— — — ille impiger hausit
Spumantem pateram, et pleno se proluit auro:

Hvor det er paafaldende, at Skaalen og Guldet sættes for Bødslen, som indeholdes i den guldne Skaal. Navnet paa et Land bruges ogsaa

*) Blossoms and fruits and flowers together rise,
And the whole year in gay confusion lies.

til at betegne dets Beboere. At bede om Himmels Bistand er det samme som at bede om Bistand af Gud, som anses at boe i Himmelen. Forholdet imellem et Regn og den betegnede Ting er en anden Lilde til Troper. Saaledes:

Cedant arma togæ; concedat laurea lingvæ.

Her sættes toga, som er Tøget for borgerlige Haandteringer og "Laurbærkransen", Tøget for militære Vredposter, istedetfor de borgerlige og militære Characterer selv. Troper, som grundes paa disse adskillige Forhold af Aarsag og Virkning, Indeholder og Indeholde, Tegn og betegnende Ting, kaldes med Navnet, Metonomie.

Naar Tropen grundes paa Forholdet imellem et Foregaaende og dets Vaarsølgende, kaldes den en Metalepsis, som naar Romerne pleiede at sige "fuit" eller "vixit" for at betegne at een var død. "Fuit Ilium et ingens gloria Troorum" udtrykker at Trojas Herlighed er ikke mere.

Derfom det Hele sættes for en Deel, eller een Deel for det Hele; et Genus for et Species, eller et Species for et Genus; Enkeltallet for Fleertallet, eller Fleertallet for Enkeltallet; i Almindelighed, derfom nogen Ting mindre, eller nogen Ting mere sættes istedetfor den bestemte Gjensstand, der menes, da benævnes Figuren en Synecdoche. Vi sige

f. Ex. "en Flaade af saa mange Seil" istedet for "Skibe." Vi bruge hyppigt "Hovedet" for "Personen", "Pølen" for "Jorden", "Bølgerne" for "Havet." Et Attribut bruges ofte for dets Subjekt; som "Ungdom og Smukke" for "de Unge og Smukke"; og underriden et Subjekt for dets Attribut. Men det er unødvendigt at vedblive længer med denne Opregnelse. Metaphoren, som grundes paa Forholdet af Ligning og Lighed, som er den allerfrugtbareste af Troper, skal betragtes i det næste Kapitel.

Udtale eller Foredrag.

De vigtige Formaal, til hvilke enhver offentlig Taler skulde heuvende sin Opmærksomhed for at danne sit Foredrag, ere: Først, at tale saaledes at han fuldelig og let forstaaes af sine Tilhørere; og dernæst at udtrykke sig med saadan Ynde og Kraft, at han baade behager og rører dem. —

Hoved = Fordringerne for at blive fuldelig og let forstaaet, ere, en tilbørlig Grad af Lydelighed i Stemme, Lydelighed, Langsomhed og Passelighed i Udtale. —

At høres er upaatviølelig den første Forbring. Taleren maa stræbe at fylde med sin Stemme Rummet som Forsamlingen optager. Omvendtjøndt denne Stemmens Magt er for en stor Deel et naturligt Talent; kan det dog erholde betydelig Bistand af Künsten. Meget beroer paa Stemmens passende Opførelse og Behandling. Denne kan skielnes ved tre Gradationer: den høie Stemme, middel Stemmen og den lave Stemme. Den høie bruges for at kalde tydeligt paa en Person i en Afstand: den lave nærmer sig til en Hviſken. Middel Stemmen er hiin, som anvendes i daglig Dmgang, og som burde almindeligen bruges ved at tale offentlig; thi det er vildfarende at formene, at Stemmens høieste Opførelse udfordres for at blive vel hørt af en stor Forsamling. Dette er at sammenblande to Ting som ere væsentlig forskellige. Tydelighed eller Lydens Styrke med Nøglen eller Noden i hvilken vi tale. Stemmen kan gøres tydeligere uden at forandre Nøglen; og Taleren vil stedse være i Stand til at give størst Fylde og meest vedholdende Styrke af Lyd til den Stemmens Opførelse, hvortil han i Dmgang er vant. Derimod, dersom han begynder med den høieste Opførelse af hans Stemme, vil han udmatte sig selv og tale med Besvær, og naarsomhelst et Men-

nesse taler med Besvær for ham selv, høres hann stedse med Besvær af sit Auditorium. Lydens fulde Styrke og Omfang kan derfor gives til Stemmen; men den skulde altid stemmes efter den sædvanlige Tale=Nøgle; en større Quantitet af Stemme bør aldrig yttres end just den, som kan fremføres uden Besvær og uden nogen overordentlig Anstrængelse. For at høres vel er det gavnfuldt for Taleren at heste sig Nie paa nogle af de meest frastaaende Personer i Forsamlingen, og at betragte sig selv som talende til dem. Vi udtrykke naturligt og mekanisk vore Dreb med saadan en Grad af Styrke, at vi kunne høres af een til hvem vi henvende os, saafremt han er staaende indenfor den Kreds, hvorthen Stemmen kan naae. Dette vilde være Tilfældet ved at tale offentlig saavel som i daglig Dmgang. Men det maa erindres at det, at tale altfor høit, er særdeles skodende. Dret faares, naar Stemmen falder ind i det i rumlende, utydelige Masser; desuden synes det, som om Bistand fordredes ved Lydens blotte Hestighed og Styrke.

Til at blive vel hørt og klart forstaaet bidrager Tydelighed i Articulation maaskee mere end Lydens blotte Tydelighed. Den Quantitet af Lyd, som udfordres for at fylde endog et stort

Kun er mindre end almindeligt formodes, og med en tydelig Articulation vil en Mand med en svag Stemme bringe den til at udstrække sig videre, end den stærkeste Stemme kan naae uden den. Dette udfordrer derfor besynderlig Opmærksomhed. Taleren maa give enhver Lyd, som han yttret, dens tilbørlige Maal og gjøre at enhver Stavelse og selv ethvert Bogstav høres tydeligt. For at opnaae dette maa Hurtighed i Udtale undgaaes. En livløs og slæbende Methode maa imidlertid ingenfunde udlaaes. At udtale med en passende Grad af Langsomhed, og med en fuld og klar Articulation kan ikke sluderes med altfor stor Omhyggelighed eller anbefales med altfor stor Alvorlighed. En saadan Udtale giver Sproget Bægt og Værdighed. Den understøtter Stemmen ved de Pauser og Hvilepunkter, som den tillader den lettere at gjøre, og sætter Taleren i Stand til at udfylde alle sine Lyde baade med mere Energie og med mere Besklang. Han kan paa denne Maade bevare et tilbørligt Herredømme over sig selv og undgaae *) hiin Hvirren af Kandedrættet, der frembringes ved en hurtig og flyndet Maneer

*) That stutters of Spirits.

hvilket er skadeligt for al rigtig og fuldbendt Talekunst.

Intet bidrager mere til Passelighed i Udtale end en opmærksom Omhu for at give ethvert Ord, vi yttre, den Lyd, som den meest polerede Talebrug tildeeler det, i Modsværing til bred almueagtig og provincial Udtale. Skreene Anviisninger over dette Emne ville imidlertid ikke hjælpe noget. Men der er en Bemærkning, som det kan være gavnfuldt at gjøre. I vort Sprog har ethvert Ord af flere end een Stavelse, en accentueret Stavelse. Sprogets Genie fordrer, at Stemmen udmærker den Stavelse med et stærkere Stød, og gaar mere løseligt over de øvrige. Den samme Accent bør gives til ethvert Ord i at tale offentligt, som i daglig Samtale *). I denne Hen-

*) Taleren er her om det engelske Sprog, som er Forfatterens Moderemaal, omendkjendt denne Bemærkning ogsaa kan passe sig godt paa andre Sprog og maaske bedre paa dem end paa det engelske; thi med al min Uerødelighed og Uerfroyt for den ophøiede Forfatter, saa herettiger mit Bekjendtskab med andre engelske Sprogkyndige f. Ex. en Sheridan, mig til at bemærke; at i det engelske Sprog er der altid i ethvert Ord

seende ere mange Personer tilbøielige til at feile. Naar de tale offentligt og med Høitidelighed, udtale de forskjelligt fra hvad de gjøre til andre Tider. De dvæle ved Stavelser og udtrække dem; de forsøge Accenterne paa det samme Ord af et falskt Begreb om, at det giver Erværdighed og Styrke til deres Tale, og forsøger Høitideligheden af offentlig Declamation. Men dette er een af de største Feil, som kan begaaes i Udtale; det udgjør hvad man benævner en theatraff og høitavende Maneer, og giver Talen et kunstet og affecteret Udseende, der berøver den for en stor Deel dens Behagelighed og Indtryk.

Vi ville nu omtale hine Foredragets høiere Dele, ved hvis Studium Taleren stræber ikke blot at gjøre sig selv forstaaelig; men at give Ynde og Styrke til hvad han ytrer. Disse kunne indbes-

et enkelt Bogstav, som er accentuaret, og naar den Talende iagttager blot at udtale og accentuere det rigtigt og tydeligt, kan han gaae loselig over de øvrige og dog blive vel forstaaet; dette er ogsaa Marsagen til Engelsmændenes paa-faldende fremmede Afstøtelse af Dedene, naar de paa to Linier deles.

Doversætterens Anm.

sattes under fire Hoved-Ting: Emphasis, Pauser, Toner og Gebærder.

Med Emphasis menes en fuldere og stærkere Stemmens Lyd, hvormed vi udmærke den accentuerede Stavelse af et eller andet Ord, som vi agte at lægge en besynderlig Vægt paa, og at vise, hvorledes det har Indsydelse paa de øvrige i Sætningen. Den fornemste og i Sandhed den eneste Regel, som kan gives for at erhverve et passende Maadehold med Emphasis er, at Taleren lægger Bind paa at forstaae sig et rigtigt Begreb om Styrken og Sjæten af hine Meninger, som han agter at foredrage. I alle forberedede Taler vilde det være overmaade gavnligt, om de privat bleve igiennemlæste og igientagne, i den Hensigt at udfinde den passende Emphasis førend de bleve holdte offentligt og at man udmærkede til samme Tid de emphatiske Ord i enhver Sætning, eller i det mindste paa de vigtigste Steder i Talen, og hæstede dem vel i Hukommelsen. Imidlertid maa man tillige omhyggelig vogte sig for ikke at forsøge de emphatiske Ord alt for meget. De blive alene paa-faldende naar de bruges med et forsigtigt Maadehold; dersom de forekomme altfor ofte, dersom en Taler stræber at gjøre enhver Ting, han siger, af betydelig Vigtighed ved en Mængde Emphaser,

ville de snart ikke mere opvække hans Tilhøreres Opmærksomhed.

Næst efter Emphasis fordrer Pauser Opmærksomhed. De ere af to Slags: først de emphatiske Pauser, og for det andet saadanne som betegne Meningens Adskillelse. En emphatisk Pause gjøres, efter at noget af besynderlig Bigtighed er bleven sagt, og hvorpaa vi ønske at sætte Tilhøreres Opmærksomhed.

Undertiden gaar en Pause af denne Natur forud for en Ting af Bigtighed. Saadanne Pauser have den samme Virkning, som stærke Emphaser, og underkastes de samme Regler; i Besynderlighed den Advarsel, som nu nylig gaves, om ikke at igjentage dem altfor hyppigt. Thi eftersom de pirre Opmærksomheden, og folgeligen opvække Forventning, saa ville de, dersom denne ikke fuldelig opfyldes, forarsage Ruffet Forventning og Misfornøielse.

Men den almindeligste og fornemste Brug af Pauser er, til at betegne Meningens Delinger og til samme Tid at tillade Taleren at drage sit Andebræt, og den rigtige og yndefulde Behandling af saadanne Pauser er et af de fineste og vanskeligste Stykker i Foredraget. Et passende Herredømme over Andebrættet bør i Besynderlighed erhverves.

For at opnaae dette skulde enhver Taler meget omhyggeligen forsyne sig med et fuldt Forraad af Andebræt for det, som han har at fremføre. Det er en stor Bidsfarelse at antage: at Andebrættet maae drages alene ved Enden af en Periode, naar det tillades Stemmen at falde. Det kan inddrages ved en Menings Mellemrum, naar Stemmen taaler alene et øieblikligt Ophold; og herved kan et tilstrækkeligt Forraad erholdes for at udføre den længste Periode uden upassende Afbrud.

Pauser i offentlig Tale bør dannes efter den Maner, i hvilken vi udtrykke os i daglig fornuftig Omgang og ikke efter den fide kunstlede Maner, som vi erhverve os ved at gennemløse Bøger overensstemmende med den sædvanlige Punctuation. Den almindelige Methode ved Punctuationen er meget vilkaarlig; ofte lunefuldt og falsk; og paabyder en Censformighed af Tone i Pauser, som er overmaade ubehagelig. Thi det bør bemærkes for at gjøre Pauser tællelige og udtryksfulde, maae de ikke alene falde paa de rette Steder men maae ledsages af en passende Tone af Stemmen, hvorved Naturen af disse Pauser angives meget mere end ved deres Længde, som aldrig kan afmaales nøiagtigt. Undertiden er det alene et løseligt og enkelt Ophold af Stemmen, som er

passende; undertiden udfordres en Grad af Tonefald; og undertiden er det hiin besynderlige Tone og Tonefald, som betegner Meningens Slutning. I alle disse Tilfælde har Læseren at rette sig selv ved at agte paa den Maneer, i hvilken Naturen lærer ham at tale, naar han er indblebt i en reel og alvorlig Samtale med andre.

I at læse og fremføre Vers er der en Banffelighed ved at gjøre Pauser med Passelighed. Der ere to Slags Pauser, som henhøre til Versets Retsfæng. Den ene ved Enden af Linien, og den anden i Midten af den. Rimm gjør steds den første kjendelig og tvinger til en Iogttagelse af den i Udtale. I rimmfrie Vers er den mindre mærkelig, og naar der ikke er noget Dphold i Meningen, har man været i Tvivl, om man ved at læse Verset skulde tage noget Hensyn til Slutningen af Linien? Paa Skuepladsen, hvor Anseelsen af at tale i Vers skulde undgaaes, burde Slutningen af saadanne Linier, som ikke gjøre nogen Pause i Meningen, virkelig ikke gjøres mærkelig for Dret. I andre Tilfælde var det bedre for Melodiens Skyld at læse nbundne Vers paa en saadan Maade, at man gjør enhver Linie kjendelig udmærket. Ved at forsøge dette maae imidlertid enhver Anseelse af Rimm Klang og Tone omhygge-

ligen undgaaes. Slutningen af Linier, hvor der ikke er nogen Pause i Meningen, skulde betegnes med et saadant løseligt Dphold af Lyd, som kan udmærke Overgangen fra een Linie til en anden uden at skade Meningen.

Pausen i Midten af Linien falder efter den 4de, 5te, 6te og 7de Stavelse og ingen anden. Naar det hænder sig, at denne Pause træffer ind med de løseligste Deelinger af Meningen, kan Linien læses med Lethed, som i de to Vers af Pope's *Messias*. —

"O Solimas Nymphes begynder Sangen!

"For himmelske Emner passer høiere Stræng" *).

Men dersom det hænder sig, at Ord, som have en saa roie Forbindelse at de ikke tillade endog en oieblikkelig Afskillelse, hørnes fra høere andre ved denne Pause midt i Verset, da mærke vi en Strid imellem Meningen og Lyden, hvilket gjør det vanskeligt at læse saadanne Vers med Ynde og Harmonie. I siige Tilfælde er det bedre

*) Ye nymphs of Solima! begin the Song;
to heavenly themes sublimer strains belong.
Pope.

at opofre Lyd for Mening. Saaledes s. Ex. i den følgende Linie af Milton. —

— — — Hvad hos mig er mørkt
Oplys du; hvad er lavt det høv og ophjelp *).

Meningen paabyder saabenbart Pausen efter "oplys du" omendstjøndt dersom man alene skulde tage Hensyn til Melodien skulde "oplys du" forbindes med hvad paafølger og ingen Pause gjøres førend efter den 4de eller 6te Stavelse. Saaledes ogsaa i den følgende Linie af Pops's Epistel til Arbuthoth. —

"Jeg sad; med mørk Hengivenhed jeg seer" **),
Dret udpeger Pausen, som faldende efter "mørk" den sjerde Stavelse. Men at adskille "mørk" og "Hengivenhed" vilde være meget usornustig læst.

*) — — — "What in me is dark
illumine; What is low, raise and support,
Milton.

**) I sit; with sad civility I read.
Pope.

For at beholde Exemplet har Doversætteren ikke taget i Betænkning at forandre Tempora, og selve Ord. Dovers. Anm.

Meningen tillader ingen anden Pause end efter den anden Stavelse "sad", som derfor er den eneste som iagttages.

Vi gaae dernæst over til at handle om Toner i Udtale, hvilke ere forskjellige baade fra Emphasis og Pauser og bestaae i Stemmes Modulation i Moder eller Forandring af Lyd, som anvendes ved at tale offentligt. Den væsentligste Anviisning, som kan gives over dette Emne, er: at danne Tonerne ved at tale offentligt efter Tonerne af en findrig og oplivet Samtale. Enhver som fremkaldes til at tale over et Emne, der nær angaaer ham, har en veltalende og overtalende Tone og Maneer. Men naar en Taler afviger fra sin naturlige Tone i at udtrykke sig, er han sikker paa at gjøre sin Tale kold og uovertalende. Intet er mere urimeligt end at antage: at saa snart som en Taler besliger Pulpitet, eller staaer op i en offentlig Forsamling, maae han strax sætte til Side den Stemme, hvormed han udtrykker sig i sit private Liv, og antage en nye studeret Tone og et Tonesald ganske forskjelligt fra hans naturlige Maneer. Dette har fordærvet alt Foredrag, og har givet Anledning til Stendrian og kjedsommelig Monotonie. Lad enhver offentlig Taler væbne sig imod denne Wildfarelse. Hvad enten han taler i

det private Liv eller i en offentlig Forsamling, han forglemme aldrig, at han stedse taler! Han tage Naturen til sin Læder, og den vil lære ham at udtrykke sine Tanker og Følelser paa saadan en Maade, at han gjør det eftertrykkeligste, stærkeste og behageligste Indtryk paa sine Tilhøreres Hjerter. —

Der staaer nu tilbage for os at afhandele Gebærder, eller hvad der kaldes Action i offentlig Tale. Den bedste Regel er: at anbefale Opmærksomhed paa de Miner og Gebærder, i hvilke inderlig Alvorlighed, Fortrydelse, Medlidenshed og enhver anden Sindsbevægelse vise sig til størst Fordeel i Menneskenes daglige Samqvem; og lade dem være Modeller til Efterlignelse. En offentlig Taler maae imidlertid antage den Maaer, som er ham meest naturlig. Hans Bevægelser og Gebærder bør alle fremvise det Slags Udtryk, som Naturen har tilsagt ham, og med mindre dette er Tilfældet kan ingen Indstudering forebygge at de jo synes stive og ubehagelige. Men omendkjøndt Naturen er den Grundvold, hvorpaa enhver Tækelighed i Gebærder og Action maae bygges, tør dog de zirlige Forbedringer, som Kunsten kan skjænke, ikke forsømmes. Indstudering af Action bestaaer fornemmeligen i at vogte sig for alle tos-

tede og ubehagelige Bevægelser og i at lære at udføre dem, som ere naturlige for Taleren, i den tælleligste Maaer. Talrige ere de Regler som Skribentere have optegnet for Opnaaelsen af en passende Gesticulation. Men det er at befrygte, at skrevne Anviisninger over dette Emne ville være til liden Nytte. De maae vel exemplificeres for at blive gavnlige. Noget af de simpleste Forskrifter kunne imidlertid iagttages med Fordeel.

Saaledes skalde enhver Taler stræbe at bevare saa megen Bærdighed som mueligt i hele Stillingen af hans Legeme. Han skalde almindeligen foretrække en opreist Stilling, denne Stilling skalde være fast, saa at han har det friske og fuldeste Herrebomme over alle sine Bevægelser; dersom nogen Bøining bruges, skalde den være fremad imod Tilhørerne, som er et naturligt Udtryk af alvorlig Nidjærhed. Ansynet skalde svare til Talens Natur; og naar ingen besynderlig Sindsbevægelse udtrykkes, bør et alvorligt og mandigt Udseende altid foretrakkes. Dinene skalde aldrig sættes ganske paa en eneste Gjenstand, men rulle let rundt omkring i Auditoriet. Den fornemste Gebærde i at tale bestaaer i de Bevægelser, som gjøres med Hænderne. Det er naturligt at den høire Haand skalde bruges hyppigere end den Venstre,

Heffige Sindsbevægelser fordre Brugen af dem begge tilsammen. Men hvad enten Taleren gestikulerer med een eller med begge sine Hænder, er det en vigtig Regel at alle hans Bevægelser skulle være lette og utvungne. Korte og indskrænkede Bevægelser ere sædvanligen fløt ikke yndefulde; og sølgelig skalde Bevægelser, som gjøres med Hænderne, snarere begynde fra Skulderen end fra Albuene. Perpendikulære Bevægelser i en lige Linie op og ned, som Shakespeare kalder "at save Lusten med Haanden", bør undgaaes. Oblique Bevægelser ere de meest behagende og yndefulde. Alt for pludselige og hurtige Bevægelser ere sjældent gode. Alvorlig Indørlighed kan subdeligt udtrykkes uden deres Hjelp.

Vi kunne ikke slutte vore Bemærkninger over dette Emne uden ret alvorligt at paaminde enhver Taler om at vogte sig for al Affectation, som tilintetgjør aldeles et godt Foredrag. Talerens Måner, hvilkensomhelst den er, være hans egen! Hverken efterabet af en anden, ei heller toget efter en indbildt Model som er ham unaturlig. Hvadsomhelst der er medfødt, Høndt ledsaget af adskillige Mangler, vil sandsynligen behage, efterfom det viser os en Mand, og fordi det har Anseelse af at komme fra Hjertet. At opnaae et i høieste Grad

rigtigt og yndesuldt Foredrag er, hvad saa kunne vente; efterfom saa mange naturlige Talenter maae bidrage til dets Dannelse. Men at erhverve en eftertryffeligg og overtalende Måneer, det staaer i de fleste Menneskers Magt. De maae alene aflægge falske og fordærvede Måner; de maae følge Naturen; og de ville tale i det offentlige som de tale i det private Liv, naar de tale i inderligt Alvor og fra Hjertet.